СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК LVI. Ч. 51. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, ЧЕТВЕР, 4 БЕРЕЗНЯ 1948. No. 51. JERSEY CITY and NEW YORK, THURSDAY, MARCH 4, 1948. VOL. LVI.

ТРИ ЦЕНТИ в Злуч. Держ. Америки ПЯТЬ ЦЕНТІВ Закордоном Тел. „Свободи": BErgen 4-0237, 4-0807 — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 THREE CENTS in United States FIVE CENTS Elsewhere

ДОВІРОЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ В СЕНАТІ ДЛЯ ПЕРЕВЕДЕННЯ ЗАГАЛЬНОГО ВИШКОЛУ

Вашингтон, 2 березня. — Секретар стейту Джордж С. Маршал зясував в понадгодинній промові теперішнє складне положення в світі на довірочній конференції з сенатською комісією для збройних сил, щоб посунути вперед справу загального військового вишколу. Його кошти на 5 літ, до 1953 р., мали б виносити $14,642,500,000. З цього $8.25 більйонів пішло б на вишкіл, а решта на втримання красвої ґвардії і цивільної резерви. Палатна комісія відбула переслухання в справі загального військового вишколу перед 8 місяцями, а потім сенат стримав цю акцію, щоб поробити студії над коштами. Сенатська комісія заповідає, що програма вишколу може бути ухвалена перед кінцем біжучого року.

ЗМАГАННЯ В СЕНАТІ ДЛЯ ДОПУЩЕННЯ 200,000 СКИТАЛЬНИКІВ.

Вашингтон.— Двопартійний рух за допущення 200,000 нових імігрантів зо скитальщини впродовж двох найближчих років, набрав нової сили, коли для цієї справи зійшлася група впливових сенаторів під проводом Гомера Фергусона з [illegible], предсідник Красвого Комітету Демократичної Партії, висловив невдовілля з ухвали комісії, щоб допустити лише 100,000 нових імігрантів. Він теж противний великим рестрикціям, покладеним для допущення свіжих людей, головно проти натиску, щоб нові імігранти були рільничими робітниками. Він думає, що обмеження на 25% таких імігрантів є вистарчальне. Сен. Джан Шерман Купер, з Кентокі, піддав думку, щоб допустити 75,000 нових імігрантів річно. У звіті правничої комісії сказано, що 40% віз, виданих американськими консулатами, є підроблених і тому всі такі віза треба наново провірити. Таксамо комісія дістала звідомлення, що скрінінги здеплясованих осіб були роблені на замовлення, щоб перепачкувати в Америку значне число комуністів. Тому законопроєкт, прийнятий комісією, домагається перевірки кожної аплікації, заки хтось буде допущений до Америки.

БИЛ ПРОТИ ЛІНЧУ ПРИЙНЯТИЙ В КОМІСІЇ.

Вашингтон. — У повній палаті репрезентантів зростає опір проти билу, зверненого проти лінчу саме тоді, коли правнича комісія прислала вислід своєї праці над ним. Комісія прийняла бил 18 голосами проти 8, як третю точку президента Трумана в справі поширення громадянських прав. Попередні точки, прийняті комісією, такі: законопроєкт проти оплати за зоголосування і законопроєкт за однакове трактування людей при приниманні до праці.

ПОТАШ НА ГОЛОДОВІМ СТРАЙКУ.

Ню Йорк. — Свіжо арештований для депортації член красвого комітету Комуністичної Партії, Ирвинґ Поташ, почав голодовий страйк на знак протесту проти його арешту. Досі 5 комуністів, призначених на депортування, заповіли голодовий страйк. Вони не хочуть вийти зо своїх кімнат, коли приходить обідна пора.

ФАБРИКАНТИ ЛЕГКОВАЖАТЬ ПІДВИШКУ ЦІН СТАЛІ.

Вашингтон. — На переслуханні перед спільною комісією для фінансових звітів склали зізнання три провідники сталевої індустрії, а це: Бенджамин Ферлес, предсідник Юнайтед Стіл Корпорейшен; Артур Б. Гомер, предсідник Бетлегем Стіл Компані; Гиланд Дж. Вачелер, предс. Алеґені Лудлов Стіл Корпорейшен. Під гострими перехресними питаннями конгресменів обох партій в справі підвишки ціни сталі на $4.85 від одної тони, яку наложили підприємці 20 лютого, вони твердили, що підвишка не матиме впливу на ціну сталевих виробів в дрібному продажу, а коли й буде, то не такий великий, як про це розтрублюють прилюдно. Підвишка, як вони кажуть, була оправдана великими коштами продукції. Сен. Тефт сказав, що не зважаючи на ці запевнення, ціни залізних виробів підуть дальше спірально вгору.

ДОПИТИ НАД ЛЬОЯЛЬНІСТЮ КОНДОНА.

Вашингтон. — Конгресовий комітет для неамериканських Діянь зажадав від департаменту торгівлі всіх документів в справі льояльности д-ра Едварда Ю. Кондона, голови Крастого Бюра Стандартів. Його підозрівають в звязках з совєтськими шпигами для видобуття атомової тайни. З Ню Йорку наспіли вісті, що Генрі Волес, який настановив Кондона на теперішнє становище, став в його обороні та заявив, що Кондон є льояльний американець.

ГЕНРІ ВОЛЕС — „АПІЗЕР".

Ню Йорк. — Предсідник стейтового демократичного комітету Пол Е. Фицпатрик, назвав Генрія Волеса ще одним угодовцем („апізером"), який хоче вести Америку до нового Мюнхену, а з цим і до нової війни. Коли зійшла мова на вибір Айзаксона в 24 виборчій конгресовій окрузі, Фицпатрик сказав, що ліпше, що це сталося в цій окрузі, бо в ній можна було ствердити нерозбірчиві засоби комуністів для опанування округи ніж в це можна було б ствердити де інше.

На зібранні екзекутивної ради Конгресу Індустріяльних Організацій винесено рішення, щоб Комітет Політичної Акції цеї організації почав завзяту кампанію в цілому стейті проти третьої партії, на чолі якої стоїть Генрі Волес. Проти такої розолюції виступили члени Американської Партії Праці, які належать до КІО.

Рух у сенаті за нову організацію для стримання Росії

Вашингтон, 3. березня. — Група сенаторів з Республиканської партії, яка обєдналася для критики Пляну Маршала, рішила поставити поправку до Пляну в тому напрямку, щоб впарі з ним ішла праця для спинення совєтської експанзії. Провідником цієї групи є сенатор Джозеф Г. Бол з Минесоти. Сенатори, в числі 13, відбули наради й погодилися, щоб в поправці до закону про Плян Маршала, було сказане, що держави, які користають з Пляну, зобовязуються створити апарат для взаємної оборони, одначе під доглядом міжнародної організації. Вони мають візвати президента Трумана, щоб він постарався створити якусь міжнародну організацію, в якій не було б права вета, а яка мала б силу стримати агресію. Нова міжнародна організація мала б військову силу до свого розпорядку, існувала б окремо від Обєднаних Держав, одначе теперішні члени О.Д. мали б право приступити до нової організації, коли б забажали. Сенатори прийшли до висновку, що в теперішній стадії Росія покладе своє вето проти кожного потягнення в Обєднаних Державах і саме тому треба створити іншу організацію.

БУЛИТ ДОМАГАЄТЬСЯ 100 МІЛЬЙОНІВ І НАЙЛІПШОГО ГЕНЕРАЛА ДЛЯ КИТАЮ.

Вашингтон. — Колишній американський амбасадор до Росії, Вилійем С. Булит, закинув департаментові стейту „сліпоту й апатію" у відношенні до Китаю; назвав цю країну „ключем до цілого Сходу" при стриманні походу комунізму і зажадав від конгресу виасигнування $100,000,000 в військовім вирядi, а водночас і висилки туди найліпшого генерала, якого лише можна підобрати. Такий генерал мав би за завдання зорганізувати військові й економічні засоби для боротьби проти китайських большевиків. Булит згадав при цім імя ген. Дуглеса МекАртура, теперішнього американського військового губернатора в Японії і ген. Марка Кларка, команданта американської Пятої Армії підчас війни, як кандидатів на це становище.

ВИБРАНИЙ ПРЕЗИДЕНТ КОСТА РІКИ ПІД АРЕШТОМ.

Сан Хозе, Коста Ріка. — Вибраний президентом Отіліс Уляте, дістався до тюрми під замітом, що він замордував двох митних сторожів. Заки його арештували, конгрес уневажнив його вибір у понеділок. Вибори відбулися 8 лютого.

КАНАДА СПИНИТЬ ВИЇЗД КОМУНІСТІВ З СТЕЙТІВ.

Отава, Канада. — Звісні комуністичні провідники, які тепер попали під обстріл прилюдної опінії в стейтах, ледви будуть мати нагоду втечи до Канади, як це показується з заряджень уряду в цій справі. Насамперед канадські консулати будуть відмовляти віз на вступ до Канади, а дальше на границі буде затіснена сторожа проти потайного переходу.

СКОНФІСКУВАЛИ БЮЛЕТИН АМЕРИКАНСЬКОЇ АМБАСАДИ.

Прага, 2. березня. — Чехословацький комуністичний уряд сконфіскував сьогодні два видання інформаційного бюлетину місцевої американської амбасади. В бюлетинах, що їх висилалося на адреси понад 1,500 осіб, був зреферований відгомін останніх подій в Чехословаччині в західних демократичних країнах.

СОВЄТСЬКЕ СТАНОВИЩЕ В СПРАВІ ПАЛЕСТИНИ

ҐРОМИКО ПРОТИ ОКРЕМОГО КОМІТЕТУ РАДИ БЕЗПЕКИ.

Погоджується на безпосередні наради „Великої Пятки"

Лейк Сексес, Н. Й., 2. березня. — Совєтський представник в Раді Безпеки О.Д., А. Ґромико, зложив сьогодні першу заяву в справі Палестини від часу вирішення її поділу на сесії Загального Зібрання О.Д. Ґромико піддержував американську резолюцію, що вважає поділ Палестини на жидівську і арабську держави за можливу розвязку палестинської проблеми. Виступаючи проти пропозиції створення окремого комітету Ради Безпеки, який розглянув би можливості переведення цего рішення в життя, зглядно провірив би і ствердив би, чи положення в Палестині загрожує міжнародньому мирові, Ґромико „в прінціпі" погодився на пропозицію безпосередних нарад в цій справі між представниками пятьох великодержав. Вони мали б теж вирішити справу евентуального використання міжнародної армії для переведення в Палестині в життя постанови Загального Зібрання О.Д. щодо поділу.

ПОГОТІВЛЯ ПРОТИ БОЛЬШЕВИЦЬКОГО НАСТУПУ

ЗАХІДНО-ЕВРОПЕЙСЬКИМ КРАЇНАМ СПІШИТЬСЯ З ДОГОВОРОМ ВЗАЄМНОЇ ОБОРОНИ.

Гага, Голандія, 2 березня. — Доконаний в останніх днях совєтський замах на Чехословаччину і доконуваний ще на Фінляндію створив грізну міжнародну кризу, наслідків якої сьогодні ще годі передбачити. Приклад Чехословаччини переконав останніх недовірків, що жодні розмови, ані уступки не можуть зупинити совєтського походу на підбій світу та що сьогодні не має вже незагрожених країн. В цілому світі витворився стан тривоги і почалося гостре поготівля. Ніхто вже не питається, чи Совєти підуть дальше, тільки хто буде черговою жертвою большевицького імперіялізму. Італія та Франція є першими кандидатами, хоча звертається увагу теж на Близький Схід. У звязку з цею міжнародною тривогою та поготівлям проти дальшого большевицького наступу, в голандських урядових колах заявляють, що Бельгія, Голандія і Франція змагатимуть до підписання західно-европейського державного союзу вже протягом найближчих 10 днів. В четвер почнеться в Брюсель конференція цих країн з представниками Британії та Франції. Проєкт договору вже приготований, базується на хартері ОД та передбачує спільну політику і спільну оборону договірних країн.

ТРИВОГА В БРИТАНІЇ.

Лондон, 2 березня.— Несподівано швидкий похід совєтського імперіялізму на західну Европу викликав в Лондоні велике затривоження, хоча совєтської акції проти Чехословаччини і Фінляндії там сподівались вже від закінчення війни. В обличчі новостворенного большевиками положення в Европі британський уряд обмірковує поспішно військово-політичну стратегію проти дальшої совєтської загрози, головно в районі Середземного моря, що його вважається вітальним для безпеки британської імперії. Тимчасом, положення в цьому районі незвичайно критичне з огляду на совєтські балканські вихідні бази та на безпосередню загрозу Італії, Греції і Туреччини. Після подій в Чехословаччині в демократичних країнах почали повною парою працювати вже не тільки міністерства, але [illegible] генеральні штаби.

Фінські соціялісти проти комуністичних провокацій

БІЛЬШІ ПАРТІЇ ВВАЖАЮТЬ БЕЗВИГЛЯДНИМ СПРОТИВ СОВЄТСЬКИМ ДОМАГАННЯМ.

Гельсінки, 2. березня. (АП). — Одна з найсильніших фінських партій, соціяльно-демократична, виступила сьогодні з гострим обвинуваченням проти „комуністичних провокацій", що намагаються викликати заворушення в країні. У звязку з висловленими в листі Сталіна совєтськими домаганнями фінсько-совєтського „військового договору", що практично означатиме теж формальну совєтську військову окупацію Фінляндії, фінські соціялісти взивають до „конституційних і демократичних засобв" в розвязці цеї проблеми. В їхній заяві стверджується, що „комуністичні кола виявили намагання використати положення для національного конфлікту та незгоди між соціяльними клясами". Вміжчасі речники головних фінських партій виявили переконання, що Фінляндія не має іншого виходу і мусить переговорювати справу військового союзу зі Совєтами. Тимчасом фінська комуністична пята колона почала широку акцію за піддержкою совєтських домагань та почала вже активно організувати комуністичні „кадри", щоби на випадок потреби перебрати владу в країні.

В ЧЕХОСЛОВАЧЧИНІ ВЖЕ ВСТАНОВЛЕНО СОВЄТИ.

Прага, 2. березня. — Генеральний секретар чехословацької комуністичної партії та предсідник її центрального виконавчого комітету, Рудольф Сланскі, сьогодні повідомив, що широка сітка комуністичних виконкомів, яка зробила комуністичний переворот в країні та перебрала владу, залишиться і на майбутнє, як „постійні органи народу". Виконавчі комітети своєю організацією та цілями аналогічні до большевицьких совєтів (рад). Тимсамим Чехословаччина стає совєтською країною в повному значенні того слова. Празьке міністерство інформації заперечило сьогодні повідомлення з Лондону, що президент Бенеш мав зголосити свою резиґнацію. Жертвою найбільшого большевицького терору падають головно студенти, що творять теж найбільшу опозицію комуністичному „народові". По високих школах вже виставлено листи виключених зі студентських списків студентів і рівночасно ведеться погоня за ними та масові арешти. Багато молоді скривається, інші втікають в ліси. Переводиться дальша чистка серед інших партій. Звертається увагу, що переставка чеської демократії на диктаторсько - большевицьку „народну демократію" переводиться в Чехословаччині далеко швидшими і нагальнішими темпами, ніж це було в інших поневолених Совєтами країнах.

ВІД РЕДАКЦІЇ І АДМІНІСТРАЦІЇ „СВОБОДИ":

З сьогоднішнім числом „Свобода" змінює вигляд свого заголовку, перевівши вже раніше деякі зміни в оформленні першої сторінки. Заголовок приготовив артист-маляр Микола Бутович, задержуючи в основі попередню традиційну форму. При змінах у вигляді першої сторінки Редакція керувалась загально прийнятими прінціпами газетних форм та бажанням подати якнайбільше відомостей на якнайменшому місці.

Закінчено вже теж вставку нової великої преси в друкарні „Свободи", на якій щоденник вже друкується. Переводиться ще деякі дрібні ремонти в приміщенні та дожидається ще на замовлені вже раніше нові складальні машини (лайнотайпи), що остаточно завершить повне відновлення друкарні.

Подаючи це до відома читачів „Свободи", Редакція і Адміністрація прохають пробачення за деякі технічні недотягнення протягом останніх тижнів, що їх не можна було оминути мимо найкращої волі та найбільших зусиль.

АМЕРИКА ВІДКИНУЛА СОВЄТСЬКІ ДОМАГАННЯ ДО АВСТРІЇ.

Лондон, 2 березня. — Американська делегація на лондонській конференції заступників міністрів закордонних справ чотирьох великодержав в справі підготовки мирового договору з Австрією сьогодні знову відкинула совєтські домагання до т. зв. німецьких посілостей в тій країні. Британський представник закинув совєтському, що з ним взагалі неможлива будьяка дискусія.

ГРЕЦЬКА АРМІЯ ОЧИЩУЄ ТЕРЕН ВІД БОЛЬШЕВИКІВ.

Атени, 2 березня. — Сьогодні тут повідомлено, що частини грецької армії очистили від большевицьких партизанів дальші гірські простори здовж альбанського кордону. Стверджується, що акція коштувала великі втрати обом сторонам. Московська радіовисильня сьогодні нарікає, що „монархо-фашистські греки плянують напад на своїх балканських сусідів з метою дальшого поширення інтересів американських і британських імперіялістів".

ТУРКИ ПРОТИ КОМУНІСТІВ

Істамбул, 2 березня. — Сьогодні тут почався великий політичний процес проти 56 збольшевизованих турків, яким закидується „намагання створити організацію з метою встановити перевагу одної кляси над другою та збурити економічний порядок". З огляду на велике обурення місцевого населення проти комуністичних змовників, судова розправа ведеться при замкнених дверах.

ПАПА ПІЙ МАЄ 72 РОКИ.

Рим, 2 березня (АП). — Папа Пій XII. обходив сьогодні 72 річницю своїх народин та 9-ту свого вибору папою.

ФРАНЦІЯ СКРІПЛЮЄ СВОЮ АРМІЮ.

Париж, 2 березня. — Французький міністер війни сьогодні заявив парляментарній групі популярних республиканців що новостворене совєтською агресивністю положення в Европі вимагає від Франції щонайменше 600,000-ної армії. Щоби це здійснити буде необхідно продовжити військову службу від одного року до 18 місяців, яку то пропозицію вже зроблено урядові.

ХРИСТИЯНСЬКИЙ ДЕМОКРАТ ГОЛОВОЮ НІМЕЦЬКОГО УРЯДУ ДЛЯ БІЗОНІЇ

Франкфурт над Майном, Німеччина, 2 березня. — На бурхливому цілоденному засіданні німецька Економічна Рада для злучених американської і британської зон Німеччини вибрала сьогодні головою першого свого економічного уряду д-ра Германа Пюндера, члена правого крила Християнсько - Демократичної партії. В опозиції були соціяльні демократи, що видвигали свого кандидата. Плюндер був державним міністром в німецькій т. зв. Ваймарській республиці перед приходом до влади Гітлера.

ІТАЛІЯ, БЕЛЬГІЯ І ШВАЙЦАРІЯ ПРИЙНЯЛИ ЗАПРОШЕННЯ НА КОНФЕРЕНЦІЮ В СПРАВІ ПЛЯНУ МАРШАЛА.

Париж, 3 березня. — Французьке міністерство закордонних справ сьогодні повідомило, що Італія, Швайцарія і Бельгія вже зголосили свою участь в конференції 16 західно-европейських країн в справі Пляну Маршала, що почнеться в Парижі, 15 березня. Від трьох згаданих країн в конференції візьмуть участь міністри закордонних справ. Зголошень від інших країн дожидається в кожній хвилині.

SVOBODA
UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, and holidays by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N.J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
На рік	$7.00	One year	$7.00
На пів року	$3.75	Six months	$3.75
На три місяці	$2.00	Three months	$2.00
В Джерзі Сіті і закордоном:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$10.00	One year	$10.00
На пів року	$ 5.25	Six months	$5.25
На три місяці	$ 2.75	Three months	$ 2.75
Число з понеділка (англійською частиною):		Monday's issue (the Ukrainian Weekly, English language supplement):	
На рік	$2.50	One year	$2.50
На пів року	$1.50	Six months	$1.50

Classified Advertising Department, 597—7th Ave., New York 18, N. Y
BRyant 9-0582

Кожна зміна адреси коштує 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

Адреса: "SVOBODA." P. O. Box 346 JERSEY CITY 3 N. J.

ПОДІЛ НА СФЕРИ НЕ ВДЕРЖИТЬСЯ!

Те, що сталося в Чехословаччині, повинно б кожного переконати, що комунізм і демократія не можуть разом існувати і співпрацювати. Там, де вони „співпрацюють", комуністична меншина мусить остаточно перемогти зрадою, обманом і терором та при допомозі цеї сили, яку дістає з Москви. На наших очах переміняється таким способом одна европейська країна за другою в московського сателіта й заводить у себе комуністичну диктатуру. Цей процес в Европі продовжається і його не вдержать такі гострі, словні протести як цей, з яким тепер виступили Злучені Держави, Велика Британія і Франція у справі цього, що сталося в Чехословаччині. Комуністичний премієр цеї країни прямо закпив собі з цього протесту та ще вилаяв протестуючих. Як же ж у такій ситуації говорити далі про ратунок Европи як „ратунок серця людської цивілізації" думаючи тільки про 16 держав? Але саме так думає полевий маршал Ян С. Смутс, премієр Південно-Африканрикаиської Унії. Його ратунок обіймає т. зв. „демократичний блок", який, як каже Смутс, дістане попертя збоку Британії, Африки та Північної Америки. „Слов'янський блок", зложений з кремлівських сателітів, мав би далі оставати при Москві. Смутс переконаний, що ці два блоки можуть в Европі існувати та що через цей поділ війни не буде, бо ніхто війни не хоче. Отже іде тільки про те, щоб дати демократичному блокові негайно якнайбільшу допомогу, а „серце людської цивілізації буде вратоване".

Немає двох гадок, що треба допомогти демократичному блокові. Та інша справа мир і поділ сфер в Европі, як це представляє Смутс. Нам здається, що б. секретар стейту, Кордел Гол, як це виявляється тепер з його спогадів, мав велику рацію, коли противився навіть у війні на поділ Европи на сфери між Британією і Совєтами. Та цей поділ стався, на чому заважили Чорчил і Рузвелт, а яким він є тепер нещастям, усі бачимо. Гол пише, що коли в часі війни ще можна було виправдати того роду тимчасові поділи, то в мирних часах вони є нічим іншим, а тільки розсадником нових нещасть і воєн. Так було б навіть і тоді, коли б не було таких агресивних диктатур, як московська. Що ж тоді говорити, коли мається до діла з пляновим комуністичним намаганням опанувати цілою Европою, чи навіть цілим світом.

Нам здається, що це величезна помилка думати, що „демократичний блок" в Европі може вдержатись разом з „кремлівським блоком", котрий розсаджує країни навіть без совєтських армій, а тільки при допомозі комуністичних пятих колон. Маршал Смутс певен, що ці два блоки можуть існувати в мирі. Припустім, що за рік чи два станеться у Франції те саме, що сталось в Чехословаччині. Що ж тоді? Каже Смутс, що ми мусимо мати мир в Европі, себто, що треба прийти до порозуміння зо Сталіном, щоб дав слово, що залишить уже тих 16 держав у спокою. Хто ж у таке слово Кремля може нині вірити? Це тільки дало б Москві й комунізмові більше часу на те, щоб так пляново зїсти тих 16 демократій, як вони зїли Чехословаччину.

Не вплив Рузвелта на Сталіна, але диктат Сталіна

Франклін Делано Рузвельт мав особливий дар зєднувати собі людей. Це Рузвелт добре знав і тому теж був певен, що зєднає собі й Сталіна, але так не сталось. У спогадах Кордела Гола, секретара стейту за часів Рузвелта, які друкує Ню Йорк Таймс, читаємо у виданні 26. лютого про підготову до стрічі Рузвелта з Сталіном і Чорчилем у Тегерані дня 3. грудня 1943 р. Підготову переводив Гол на доручення президента й тому самі записки про таку подію є незвичайно інтересні. Ще більшої ваги набирають вони, коли слідити за поведінкою поодиноких учасників цієї конференції.

Коли Гол відбув конференцію міністрів закордонних справ у Москві 18-го жовтня 1943 р., він старався піти на розмову з маршалом Сталіном. Міністер закордонних справ, Вячеслав Молотов, повідомив Гола, що Сталін прийме його на розмові у Кремлі дня 25. жовтня в год. 3. пополудні. Про це пише Гол таке:

„Одним з головних предметів нашої розмови, як я знав, буде пропонована стріча Рузвелта, Чорчила й Сталіна... Перед і після мого приїзду до Москви президент обмінювався телеграмами з Сталіном у справі стрічі. На конференцію була принціпіяльна згода, одначе появилися непереможні перепони щодо місця стрічі.

„У своїй каблеграмі з 14-го жовтня президент згадував Багдад, столицю Іраку; або Асмару, столицю італійської Ерітреї, тоді зайнятої британцями; або Анкару, столицю Туреччини. Сталін уже був запропонував Тегеран. Президент згадував день 20. або 25. листопаду, як час стрічі.

„Дня 19. жовтня Сталін відповів, що він не може прийняти жадного із згаданих міст замісць Тегерану. Він казав, що тут не йде про охорону, бо цим він не журиться, а про те, щоб утримувати близький контакт з советською армією під час тодішних операцій при наступі... Такий контакт був запевнений з Тегерану, бо звідти було просте получення телеграфом і телефоном з Москвою.

„Президент прислав мені довгу телеграму 21 жовтня з заявою, що на підставі його дбайливого передумання, Тегеран був не можливий для нього, бо він мусів би був, з огляду на час, ризикувати своїми конституційними обовязками. Він твердив, що йому не можливо було б побувати в так віддаленім місці, бо це перешкоджувало б йому фізично в отримуванні законодавства від конгресу і відсиланні його назад впродовж десяти днів. (Президент має до 10 днів підписати законопроєкт, або йому відкинути після ухвалення в конгресі). До Тегерану важко було дістатися літаком тому, що його окружають високі гори і літак мусів би нераз виждати кілька днів, заки міг би вилетіти або залетіти туди.

„Президент писав, що Сталін не має поняття про обовязки президента Рузвелта, як це мож було пізнати з його відповідей до Рузвелта. Тому він прохав мене, щоб я устно вияснив це Сталінові і прохав його, щоб він не вважав це за якісь особисті примхи, а знав, що тут є конституційна перешкода.

„Він піддав місто Басра, в Іраку, замісць Тегерану, звідки Сталін міг би повести спеціяльний телефон до Тегерану, який був би під цілковитою контролею Росії й давав би йому теж повний контакт з Москвою.

„Президент клав натиск на це, що він охоче поїде зі Злучених Держав у віддаль на 600 миль від російської території, одначе він мусить двигати на своїх плечах конституційний уряд, який встоявся вже понад 150 літ. Як би не те, то він рад би поїхати ще й десять раз так далеко, щоб стрінутися зо Сталіном. Будучі генералом він вважали б це за трагедію, коли б простір кількох сот миль дав причину Сталінові, Чорчилеві й йому самому залишити стрічу.

„Усі ті аргументи я порушив на розмові 25. жовтня... і на кінці передав йому російський переклад президентових заміток в справі місця стрічі. Сталін, перечитавши російський текст, передав його Молотову з заміткою, що треба передумати це на нараді з товаришами. Молотов, перечитавши записку, заявив, що саме тепер переводяться важні військові операції і що всі військові й цивільні начальні урядовці є того переконання, що Сталін не повинен загалом їхати, а коли б їхав, то лише до такого місця, звідки можна б було втримувати прості і безпосередні получення. Тоді Сталін піддав думку, що найліпше буде відложити стрічу до весни, а тоді місто Фербенкс, на Аласці, було б відповідне для такої стрічі.

„Я сказав, що президент і я самий глибоко відчуваємо, що міжнародне положення вимагає такої стрічі, а коли б вона не відбулася, тоді це викличе глибоке невдоволення серед алиянтських народів, бо внаслідок такої стрічі закріпиться обєднання наших трьох країн у постійній кооперації для ведення війни і для співпраці для після воєнної доби...

„Сталін клав натиск, що з його боку це не питання престижу або впертости, одначе він не може зрозуміти, чому проволока одного або двох днів у доручленні державних документів має бути такою важливою справою, а зате помилки в військових операціях це не граматична помилка, яку опісля можна б справити, але вона така, що могла б коштувати десятки тисяч жертв. Щодо нього самого, то труднощі з Басрою відносилися цілковито до фізичних зарядженъ, головно до комунікацій".

Після деяких додаткових заміток в справі особистого безпечества кожного з учасників майбутньої стрічі в Басрі, розмова покінчилася тим, що Сталін не уступив зо свого становища і внаслідок того хворий президент Рузвелт мусів гнати тисячі миль на стрічу з диктатором, який вибрав собі вигідне місце на границі свого безмежного царства. До цього треба ще додати, що й під воєнним оглядом не ділось тоді нічо такє, що не могло б обійтись без Сталіна. Це ясне, що Сталін не хотів поступитись, щоб поставити на своїм. Те саме було й в інших справах. Отже ця славна кооперація між Рузвелтом і Сталіном полягала просто в цьому, що Рузвелт раз-у-раз уступав. Це, як кажуть, завважив вкінці вже й сам Рузвелт, але це вже було перед самою його смертю.

Микола Чубатий.

Як працювало Наукове Товариство ім. Шевченка у Львові

(З приводу його 75-літнього існування, 1873-1948).

II.

Наукова праця такої установи як НТШ проявляється працями комісій та науковими публікаціями. Розміри та рухливість наукової праці залежна від талану та працьовитости проводу та співробітників; а в наших обставинах також від змоги посвятитися науковій праці. В 75-літній історії НТШ можна б розрізнити три періоди від оснування (1873) до приходу проф. М. Грушевського (1894), період головства проф. М. Грушевського (1894-1914) та період поміж двома світовими війнами (1914-1939).

НТШ під головством Михайла Грушевського.

Перший період НТШ був мало замітний науковою діяльністю; початково НТШ мало навіть характер не стисло науковий, але радше установи для популяризації науки. Щодо видавничо-наукової праці найсвітлішим був другий період за часів головства проф. М. Грушевського, (1894-1914), на що зложилися тогочасні пригожі обставини. Назначення Михайла Грушевського профессором історії східної Европи на львівськім університеті було свого роду уступом українцям з боку австрійського уряду в часі так званої „нової ери", себто угодового політичного курсу, започаткованого послом Олександром Барвінським, відомим культурним діячем. Тоді утворено університетську катедру для М. Грушевського а теж признано НТШ, якого головою тоді вибрано проф. Грушевського, державну субвенцію на наукову працю, яку признавав уряд усім іншим того роду установам. Ту субвенцію австрійський уряд завдяки українським послам до віденського парляменту підвищав з кожним роком так, що в останнім році перед світовою війною вона дійшла до висоти 150 тисяч корон річно, себто до 30 тисяч долярів тодішньої вартости доляра, що нині рівнається вартости коло 100 тисяч долярів. Це була на тодішні часи поважна допомога українській науці.

Проф. М. Грушевський не тільки, що сам розвинув незвичайно активну наукову діяльність з обсягу історії України, але теж зумів притягнути до співпраці в НТШ такий талан як Івана Франка, а крім нього працьовитого етнографа Володимира Гнатюка та ще декого. М. Грушевський став підховувати молодих вчених з поміж своїх учнів на університеті, але вони до 1914 року не встигли ще розвинути своєї наукової діяльности на ширші розміри. Тому НТШ хорувало тоді на брак наукових співробітників.

Маючи фінансову піддержку НТШ могло розвинути величезну видавничу діяльність і видавало не тільки оригінальні наукові праці, але також матеріяли до історії та літератури України. І саме ця видавнича діяльність стягнула увагу на НТШ наукового світу інших народів та українців східної України, де найшлися меценати, як от Скоропадська-Милорадовичка, інж. Семиренко та другі, що стали ставити НТШ на сильні матеріяльні основи. Вони закупили для НТШ у Львові три доми на поміщення бюр, друкарні переплетні, бібліотеки та музею. НТШ дістало модерну друкарню найкращу у Львові.

Слабою стороною НТШ в цім часі було це, що його наукова діяльність була обмежена до української історії, літератури та етнографії. Слабше стояли природничі науки, що звичайно науковим товариствам відкривають шлях до співпраці з подібними товариствами цілого світу. НТШ мало ще тоді замало наукових співробітників та замало фахових людей для ведення бібліотеки, музею чи наукових робітень, яких зовсім в товаристві не було.

НТШ та Перша Світова Війна.

Вибух першої світової війни забрав проф. Грушевського зі Львова на все. Наступаюча російська армія по окупації Львова закрила НТШ, а його цінну друкарню вивезла до Києва. Ті НТШ не могло віднайти навіть в часі так званої „українізації" в Україні, мимо всіх можливих заходів. Бібліотека за час війни занепала, музей почав нищитися. Два роки НТШ так як не існувало, і аж 1917 року змогло розпочати наново свою обмежену діяльність, яку скоро знов припинила польсько-українська війна та окупація Західної України і Львова поляками.

В результаті війна зруйнувала НТШ матеріяльно. Доми потребували основного ремонту. Нова польська влада не тільки що припинила всяку допомогу НТШ, але ще й саме товариство обложила великими податками, від яких НТШ як установа культурна та незаробкова була за Австрії звільнена. До того польська шовіністична товпа звичайно по більших протиукраїнських демонстраціях нападала на будинки НТШ та демолювала доми і маеток установи.

НТШ під польською владою (1919-1939).

По скінченні війни товариство мусіло закупити нову друкарню, привести доми до порядку, упорядкувати бібліотеку та зробити її ужитковою. На це не було ніяких грошей. Прийшлося товариству продати невеликий маеток в Белелуї, фундація Дембіцького, щоби пустити установу в рух.

НТШ за польських часів постійно хорувало на катастрофальний брак гроша, тому видавництво треба було сильно зменшити, а авторам перестати зовсім платити гонорарі за їх праці.

Та не маючи тільки гроша, як це було за головства проф. М. Грушевського, та не могучи розвинути так широкої видавничої діяльности як передше, НТШ під іншим оглядом було

(Докінчення на стор. 3-тій).

ВАЛЕРІЯН ПІДМОГИЛЬНИЙ

СОНЦЕ СХОДИТЬ

Оповідання

1)

Іду поважний і мрію про щось...
Про поділ земельної ренти.
А навколо грають, пустують
дурні весновії
І сміються з мене, інтелігента.

М. ЙОГАНСЕН.

Повітовий учительський з'їзд кінчався. В останній промові голова з'їзду казав про матеріяльну скруту, боротьбу й революційний запал. В залі було душно й накурено. Обличчя огорнув сизий димок, у відчинені вікна дихало сонце й торохкотіли повозки.

Володимир Петрович сидів скраю біля стінки, поклавши руки на коліна. Він був неуважний, часом заплющвав очі, важний, часом заплющував очі і йому здавалось тоді, що він рожкотять на вулиці. Коли голова почав про революційний запал, Володимир Петрович мимоволі прислухався й посміхнувся — таке далеке було те слово: запал. Він хотів уявити це слово — яке воно є? — і самому було чудно з своєї праці.

Потім устали всі й проспівали Інтернаціонал з Заповітом. Володимир Петрович почекав, поки вийшли передні, та й собі вийшов із будинку Наросвіти.

Дружина Володимира Петровича повернулася сьогодні рані з спекуляції, привезла борошна й сала. Він натягнув картуза й пішов додому, але коло ганку його взяв під руку вчитель, Павлусь — так його звали за молоді літа.

— Нам по дорозі? — спитав він.

— По дорозі, — відповів Володимир Петрович.

Павлусь був у білій сорочці з розстібнутим коміром. Виступала дужа, засмагла шия, рукави сорочки закасано до ліктів — і руки так само засмаглі. Павлусь ходив щодня до ріки купатись і лежав на сонці.

Вечір був близько. Про нього шорохтіли дерева на пішоходах й тіні, що простяглись через вулицю. Щоб Павлусь не подумав чого, Володимир Петрович сказав:

— Ну, от і з'їздові кінець... Три дні одсиділи. Гм... Приїхали з сіл, і всі в одне — матеріяльне становище.

Павлусь провів рукою по чубові — він без шапки ходив:

— Тепер скрізь про це. Зголодніли народ... Я не пращаюся, ввечорі завітаю. Всі будуть?

— Напевно.

Володимир Петрович засунув руки в кишені й далі пішов сам.

— Чом же тоді не завітати, коли ти цілуєшся з моєю дружиною?

Володимир Петрович мав приміщення неподалік. Він наймав три кімнаті й город з половини. Подвір'я було велике, високими штахетами огороджене. Коли Володимир Петрович проходив повз нього, над штахетами видно було тільки саму його голову. Дружина колись казала, що здається, ніби голова та сама собі суне над парканом.

Хлопчик гуляв у дворі з старим собакою. Побачивши батькову голову, він гукнув:

— Тату, тату!

Володимир Петрович хотів посміхнутись. Але посмішка не дійшла йому до обличчя — воно лишилося сухе, притомлене, чоло в зморшках, вуса звисали.

Володимир Петрович переступив хвіртку, хлопчик був уже коло нього.

— Що, Дмитрику?

— Мама пішла до сусідів, а тобі сказала принести води.

Дмитрик оповив рукою його ногу.

— А я на Сірка шлейку зробив!

— Гм...

Володимир Петрович раптом пішов, Дмитрик трохи не впав. Вода! Ця проклята вода, що треба наносити ввечорі до хати! Брати коромисло на плече, цеберки брязчать, наче сміються, що їх колишній директор гімназії несе! Сам знає, що води треба, нема чого нагадувати.

А проте він тільки на мить спалахнув. Води носити й самовара гріти — то його обов'язок. Обов'язок невеликий, бо його гоже дружина. Вона їздить десь, спекулянчить, а він споживає. Прекрасне становище! Ніби апаш на утриманні повії. Та й не апаш навіть.

Він узяв у сінях прилади на воду, вийшов на ганок і спинився.

Літній вечір падав швидко. Сонця вже не було. На землі розляглися сірі тіні й сягнули серпанком до неба. Разом з тінями котився вечірній сум, стелився холодним мереживом на вулицю й на душу. Сонце повело з собою сні за далекий обрій, і земля лишилась, як випитий келих.

Темнішало. Володимир Петрович узяв коромисло на плече й пішов. Дмитрик чекав його біля хвіртки з цяцьковим цеберцем у руці.

— І я піду по воду, — серйозно мовив він, — тобі важко.

Батько торкнувся рукою його голови:

— Мій хлопчику!

Вікна розчинено, каганець над столом миготів під подихами ночі. Біля столу господар, Володимир Петрович, і гості його: пан Каземир, поштовий урядовець з лисиною й білим комірцем, залізничний контрольор Іван Данилович з поважними руками, та жвавий, хоч і сивий, домовласник Гриць Панасович у сурдуті й полатаних штанях. Павлусь сидів біля господині, гортав їй ноти. Пані Оксана грала. М'які, тихі звуки злітали зпід її пучок, розцвітали в повітрі і в'яли.

Малий Дмитрик спів у темному кутку на канапі. Надворі поночі, і Сірко вже спить. У батьковій кімнаті є багато книжок з малюнками — там теж темно. Каганець блимає, і хочеться плакати.

Біля столу розпочинається гра. Її звуть „Трік-трак" чи інакше: „Тихше їдеш, далі будеш", "Elle mit Weile", "Festina lente". Гуляють на пари — Володимир Петрович з паном Каземиром, а залізничний контрольор з Грицем Панасовичем. Починає той, хто викине шістку. Перший викинув пан Каземир. Він урочисто промовив:

— Bedziemy zastepowac!

(Дальше буде).

ВЕЛИКИЙ КРОК ВПЕРЕД

Одною з найбільш невідкличних потреб сучасного етапу визвольної боротьби народів, поневолених большевизмом, уже віддавна була справа дійової консолідації всіх визвольних антибольшевицьких сил на базі активної революційної боротьби за визволення народів і пут російсько-большевицького імперіялізму. Дійсність у наших батьківщинах та зовнішньо-політична ситуація створили конечність прискорити об'єднання всіх існуючих досі антибольшевицьких революційних формацій — АБН, „Інтернаціоналу Свободи" і Прометеївської Ліги Атлантійської Хартії („Прометей") — з метою повної координації визвольної боротьби і зовнішньо-політичної роботи. Це тим більше стало конечним, що концентрована атака большевиків на визвольні акції поневолених і загрожених ними народів ішла якраз лінією посилення антагонізмів між цими народами та їхніми міжнародніми антибольшевицькими формаціями.

З цією метою Українське Представництво в АБН вже віддавна провадило переговори з українськими представництвами „Прометея" й „Інтернаціоналу Слободи", в яких ці представництва заступали відповідні українські політичні чинники, а саме — середовище УНР і ОУН під проводом полк. Мельника та КУК. Ці переговори мали своїм завданням створення єдиної політичної плятформи і спільного фронту дії. В цьому самому напрямі весь час діяли і інші національні представництва всіх трьох формацій. Завдяки добрій волі і взаємному порозумінню трьох українських представництв, що одночасно працювали для однієї мети, вдалося досягти цілковитого погодження їхніх ліній у трьох міжнародних формаціях, і це відіграло велику ролю в справі загального погодження ліній цих формацій. У наслідок усього цього відбулися ширші переговори різнонаціональних представництв і компетентних чинників трьох міжнародних формацій, що спільно прийняли далекосяжне рішення про об'єднання цих формацій в одну „Антибольшевицьку Лігу Освободження Народів" (АЛОН). На першому етапі роботи всі три формації зберігають права повної автономности аж до часу цілковитого органічного злиття їх в одну міжнародну формацію, побудовану на принципі національного представництва. Робота в цьому напрямку провадиться далі і недалека свого завершення.

З повним задоволенням відмічаємо, що всі три міжнаціональні формації, а тим самим і ті політичні угруповання, які в них репрезентовані, визнали ті принципові тези, що весь час були провідними в роботі АБН. На перше місце серед усіх цілей АЛОН-у поставлено не переборення большевизму, як соціяльної системи, а „знищення і розподіл російсько-большевицької імперії та переборення російського імперіялізму всіх видів і утворення натомість самостійних, соборних, національних, народоправних держав". В дальшому міждержавні відносини мусять бути побудовані не на заздалегідь навязаних формах (обовязково федерації, конфедерації, тощо), а „на засадах повної суверенности кожної національної держави, їх дружньої співпраці між собою, взаємної пошани і всебічного врахування їхніх інтересів, без будь - яких імперіялістичних зазіхань". Досягнено згоди і в АБН-івському розумінні поняття народоправства як ладу, що базується на „соціяльній справедливості, на рівній для всіх відповідальності перед законом, на повній політичній релігійній, культурній та економічній свободі громадян, на сталості здорових родинних відносин, знищенні всякого терору та господарської експлуатації, забезпеченні умов зросту та вільного розвитку національних культур, творчої діяльности громадян та неухильного зросту життєвого рівня населення".

Але найістотніше значення має те, ще визначено ті шляхи, якими мусить іти визвольний процес: „Досягнення цієї мети (визволення) можливе шляхом **Визвольної Революції** поневолених російсько - большевицькою імперією народів та рівночасної співучасти в боротьбі з комунізмом у решті країн світу. Скоординувати, зміцнити та поширити визвольну боротьбу, обєднати для цього сили всіх поневолених народів, а також відкрити всім справжню суть большевизму, його руйнуючу роботу в усьому світі — це завдання АЛОН, практичний зміст його роботи".

Відповідно до цього всі формації прилучились і до окреслення мети самого об'єднання. Поруч забезпечення „єдиної репрезентації та захисту визвольних рухів перед зовнішнім світом", „консолідації сил та координації визвольних плянів" ухвалено „перепровадження акцій, що скеровані **на допомогу повстанчим і всім силам, які борються на своїх землях"**, а також „організація акцій еміграції з метою їх **співучасти в визвольній боротьбі"**. Досягнено одногідности і в формулюванні ставлення визвольної боротьби до зовнішніх сил: „Знищення комунізму та його большевицької централі — СССР — це умова, без якої не може бути миру та спокою на землі. АЛОН вважає, що всякий конфлікт з СССР сприятиме розв'язці світової проблематики, **якщо** утворить ситуацію, що вестиме до прискорення та полегшення **визвольного зриву народів.** Саме тільки мілітарне нищення СССР, **якщо не будуть здійснені цілі Визвольної Революції Народів, є нездатне забезпечити мети".**

Створення АЛОН — це великий крок вперед на шляху до створення реального, єдиного антибольшевицького фронту народів. Треба сподіватися, що цей консолідаційний акт, опертий на змістовну і суттєву базу, матиме далекосяжний вплив — як на дальший об'єднуючий процес усього культурного людства в спільній боротьбі проти найбільшого ворога людства — большевизму, так і на внутрішньо-консолідаційні процеси окремих народів, зокрема — українського народу.

Приймаючи все це до відома, українське громадянство на еміграції повинне пройнятись настроєм і задумом цієї успішно проведеної акції та достосуватись до неї в усій своїй щоденній практичній праці на всіх ділянках життя. Зокрема повинна бути здійснена дійова єдність і консолідація всіх політичних українських сердовищ і організацій на грунті тих засад, на яких повстало об'єднання АЛОН. Українські політичні угруповання, заступлені в АЛОН, повинні виявити ініціятиву в тактовній і конкретній діловій співпраці з іншими групами на зазначених засадах, активізуючи одночасно відповідно всі свої сили в цьому напрямі.

(За „У. Трибуною").

Заява
МАРІЇ СОКІЛ І Д-РА АНТОНА РУДНИЦЬКОГО

Весною 1945 року, коли світова війна була ще в повному розгарі, до нас звернувся нюйорський „Комітет Допомоги Радянській Україні" з проханням влаштувати низку концертів, з яких чистий дохід мав бути призначений в користь жертв війни на Україні. Під враженням цих жахливих вісток про неймовірне знищення українських земель гітлерівськими військами та вірившии, що нашими концертами ми допоможемо нашим нещасним, потерпівшим від війни землякам, ми погодилися приняти це запрошення і на протязі декількох найблищих місяців виконали умову.

На жаль, ми не звернули належну увагу на те, чи пак, не придали цьому відповідного значення — що наші концерти, під „фірмою" організації явно про-совєтського характеру та для публики здебільша такого роду — що це все викличе серед українського національно свідомого, ворожого до большевизму громадянства — до якого ми й себе все життя незмінно зараховували і дальше зараховуємо — враження й недорозуміння, немов ми змінили наше національне „вірую". Знову події останніх трьох років в світі взагалі, а на Україні зокрема, переконали нас, що будьякий звязок з організаціями, чи окремими одиницями ідеольогії „лівої", чи пак просовєтської — зовсім неможливий і шкідливий. Навіть, коли цей звязок був би чисто мистецького, чи харитативного, аполітичного характеру, як це було в нашому випадку.

Тому вважаємо своїм обовязком заявити прилюдно, що хоч і підчас цих наших концертів свого національного „вірую", спільного всім національно-свідомим українцям ми ніколи не зміняли, правдиво жалієсмо, що погодилися дати згадані концерти.

Марія Сокіл-Рудницька,
Д-р Антін Рудницький.

Томс Ривер, Н. Дж., 2 березня 1948.

ЩО ПИШУТЬ?

ПОДРОБИЦІ ЗО СТРІЧІ УКРАЇНЦІВ ТАБОРЯН З СОВЄТСЬКИМ ОФІЦЕРОМ.

(Листом з табору Фрайман, коло Мюнхен, з 23 січня 1948, до родини в Пенсилвенії).

...Треба написати про це, що сталося в нас 22 січня, б.р. Того дня припадала річниця соборности українських земель. В таборі парада. Вивіщено жовто-блакитний прапор, було богослуження, академія і т.п. В той день ранком управа табору оголосила через мегафони, що за хвилину до табору приїздить совєтський офіцер, то може хто схоче з ним говорити. Приїхав у товаристві двох американських офіцерів „Е-трі". Кілька осіб з ним говорили. Одна жінка сказала, що вона хоче жити там, де воля, а не там, де тюрма. Сказала, що Сталін чорт, антихрист... Большевик зблід і сказав, що не приїхав сюди слухати глупостей.

Міжтим на подвірю зібрався нарід. Вибили шофера, авто зревідували, найшли газети, книжки з пропагандою і знимки таборян. Знимки віддали американському офіцерові, а папери підпалили. Авто підкинули на стіс і почалася експльозія мотору. Товпа хотіла виважити двері до канцелярії й вибити большевика, аме американський офіцер загородив дорогу.

Потім почалися переговори. Приїхав американський полковник, прохав нарід розійтися, казав, що він добре розуміє наші почування, але мусить большевика випровадити живого. Але й це не помогло. Спровадили сторожу, 40 людей. Вони зробили подвійний шпалір з наставленими автоматами, газовими пушками і так випровадили большевиків до авта. Так з криком і відгрожуванням збоку людей, відїхав совєтський офіцер. Авто згоріло.

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА

Д-р Микола Сидор повідомляє, що його рідний брат, **Петро Сидор-Заєць,** старшина Української Повстанчої Армії, згинув (коло Львова) геройкою смертю у боротьбі, з большевицькими окупантами, за Волю України!

Як працювало Наукове Товариство ім. Шевченка у Львові

(Докінчення зі стор. 2-гої)

в кращім положенню. Число наукових співробітників що найменше потроїлося, бо молодь, яка служила в УГАрмії, стала вертати до краю, покінчивши студії на добрих закордонних університетах, у Відні, Празі, Берліні та ще де. Зі закордону прийшли люди, що відбули фахові теоретичні та практичні студії з археології, музейництва тощо. В нутрі товариства наукова праця була жвава, одначе вона не могла проявитися назовні, бо не було гроша на велику видавничу діяльність.

Це скріплення наукової діяльности НТШ в нутрі зазначилося тим, що Математично-Природнича секція давніше слабо животіюча розвинула живу діяльність. Повстало кільканадцять нових комісій. Заложено наукові робітні, яких давніше зовсім не було. Основано два нові музеї з робітнями.

Товариство підняло за гроші Митрополита Андрея Шептицького розкопки княжого Галича, що увінчалися успіхом, бо відкриттям фундаментів катедри Княза Ярослава Осмомисла, про якого так гордо згадує старо-український архитвір Слово про Полк Ігоря. В Карпатах основало НТШ Заповідник, себто резерват первісної дикої карпатської природи на частині маєтку українсько - католицької Митрополії в Підлютім, що завдяки фундації митрополита Андрея стала власністю НТШ.

Люди, непоінформовані як слід про працю НТШ перед першою війною і в часі поміж двома світовими війнами, звикли повторювати фразу про повний занепад НТШ по відході проф. Грушевського з тої установи. Таке повторюють звичайно ті, що опирають свій суд тільки на видавничій діяльности установи, яка у львиній частині залежна від гроша. Натомість не береться під увагу куди живішої та більше всесторонної наукової праці в нутрі товариства в часі поміж двома світовими війнами.

Для порівнання наведу деякі дані, що говорять про науковий рух установи перед першою світовою війною та по ній. Перед роком 1914 були в НТШ такі наукові комісії: В Секції Историчио-Філософічній була: комісія суспільно-статистична та археологічна. В Секції Філологічний була: комісія етнографічна та бібліографічна. В Секції Математично-Природничій тоді не було комісій. Разом перед 1914 р. було 4 наукові комісії. В часі межи двома світовими війнами були такі наукові комісії. В Секції Исторично-Філософічній: комісія суспільно-статистична, Старої Історії України, Нової Історії України, Исторично-Джерелознавча, Правнича Комісія, Музикологічна, Комісія Музею Історичних Памяток (укритого музею визвольної боротьби). В Секції Філологічній були такі комісії: Етнографічна, Бібліографічна, Української Мови, Мовознавча, Української Літератури, Словянознавства, Шевченкознавства. В Секції Математично-Природничо-Лікарській були такі комісії: Географічна, Фізіографічна, Лікарська, Технічно-Наукова, Агрономічно-Наукова, Комісія Охорони Природи (Заповідника). Себто разом 21 наукових комісій.

Кромі того були в НТШ такі **робітні,** яких давніше зовсім не було: Бактеріологічно - Хемічний Інститут, Хемічна Робітня Технічно - Наукової Комісії та Історична Робітня. Кромі того були робітні при Історично-Культурнім та Природничім Музею.

Бібліотека мала перед роком 1914 нище 100 тисяч томів, в році 1939 мала 300 тисяч томів та кілька тисяч нумерів архіву.

Наукові видання. Мимо катастрофального браку гроша в часі межи двома світовими війнами видало НТШ 127 томів наукових праць, супроти 319 томів, які видало НТШ перед 1914 роком.

Силами головно науковців, згромаджених при НТШ під проводом Президента Товариства, д-ра І. Раковського, була опрацьована Перша Українська Енциклопедія (3 томи), одначе публікацію переняла інша фірма. НТШ видало цінний Атляс України в трьох мовах.

Оце в головних чертах праця нашої нетитулованої академії наук — НТШ в часі його львівського періоду. Його теперішня майбутність залежить виключно від матеріяльної жертвенности та спроможности української збірноти поза Україною ту наукову установу підтримати. Наукових робітників маємо ми тепер ще більше як колибуть в часі 75-літнього існування НТШ. Головною проблемою є тепер для української науки постійне гніздо та матеріяльна допомога громадянства. НТШ святкує в цім році свій діямантовий ювилей з новими науковими силами та з новими плянами держати її дальше прапор української науки. (Кінець).

З ЖИТТЯ ГРОМАД і ОРГАНІЗАЦІЙ

МІННЕАПОЛІС, МІН.

Успішне Українське Віче.

З ініціятиви активних українських патріотів міст Сейнт Пол, Міннеаполіс й околиці влаштовано в Міннеаполіс Українське народне Віче, яке відбулося у неділю, 8-го лютого, в Стардост Гали.

Заздалегідь зорганізовано із представників згаданих громад Комітет, котрий підготовив все необхідне, запросив головних бесідників, подбав про відповідну галю, запрошення й т.д. На заклик Комітету свідомі українці Міннеаполісу й Сейнт Пол щиро відгукнулися, як теж і американська наша молодь та всі прибули на віче. Предсідник Комітету Віча, гром. Степан Коцюба, відкриваючи віче запросив усіх присутніх встати й відспівати пісню на честь Америки: „Май Контри!" Потім предсідник пояснив ціль віча: конечна необхідність з боку нас усіх, американських громадян українського походження, щиро підтримати теперішні змагання Америки в справі рятування Европи та забезпечення справедливого світового миру. Світ знаходиться тепер в стані „холодної війни". З одного боку чуємо благання наших братів українців із Европи, щоб їх рятували, а з другого боку Москва пристягає свої лапи через океан до нас, до Америки, щоби і тут завести оту страшну тиранію та невільництво, яке вона заводить скрізь, де тільки захопить владу. Ми, як американські горожани, повинні піднести голос у справі рятування наших братів-українців на скитальщині і на рідних землях, а теж обороняти усіх людей і всі народности, що стогнуть в ярмі большевицької неволі.

Ми хочемо помогти усім їм, без ріжниці, якої вони віри чи національности, з почувань християнського братерства. Америка рятує Европу при допомозі Пляну Маршала, який має далекосягле практичне значіння для врятування мільйонів, нині голодних і безпомічних людей в Европі.

Голос американських горожан-українців з Міннеаполісу і Ст. Пол та околиці буде виявлений в резолюціях, які, як їх прийметься, будуть послані до високих осіб, зокрема до президента Г. Трумана та секретаря стейту.

Щоби зясувати важливе становище світу та змагань Америки для рятування Европи, а в тому і наших братів в Европі, попрошено на першого бесідника суддю Найвищого Суду Міннесоти — Ле Рой Метсона, що є глибоко шанований усім громадянством Міннеаполісу, Ст. Пол й околиці. Він теж відомий, як знавець европейської історії, зокрема добрий знавець Історії України та друг нашого народу.

Судля Ле Рой Метсон в глибокій философічно - практичній промові нагадав про історичні змагання світлих американських діячів Абрагама Линколна, Бенямина Франклина й других, що боролися за волю людини й суспільства, за демократію, правдиве народоправство, щоби влада була вибрана народом і служила народові по справедливости, а не так, як тепер бачимо в Советській Росії. Повинні бути правний лад, справедливість однакова для всіх людей, а не теризування людей невеликою групою, що при владі. Плян Маршала може і не досконалий, але він є єдиним практичним пляном для рятування Еврпи і світового миру. Українська історія говорить нам, які великі жертви складав український нарід в боротьбі за свою волю і демократію. Ми повинні підтримати плян Маршала, і бил Стратона за допущення сюди скитальців. Повинні підтримати демократичні народи в Европі і помогти українському народові визволитись, бо він має великі заслуги перед світом. Це ж Україна затримала колись дикі орди, що ішли з Азії на Европу.

Годі передати цілу промову. Її записано докладно в англійській мові й це буде переслане редакції.

Другим промовцев був прибувший не так давно із скитальщини молодий українець, учасник боротьби за волю, Володимир Шемердяк із Шікаґо. В своїй промові бесідник дав образ того страшного стану, в якому знаходиться цілий світ, відчуваючи загрозу третьої світової війни, у якій знов поставиться на карту життя, або повного винищення, цілий наш український нарід. Бо друга світова війна велася найбільше на його теренах і за українські природні багацтва. Ці багацтва України, то її сила й її прокляття, бо їх сусіди бажали б мати і тому все змагається заволодіти ними. Україна нині зруйнована найстрашніше, український нарід стратив свого населення процентово найбільше з усіх, бо по офіційних відомостях дванадцять мільйонів людей, а може і більше. Боротьба нашого народу за свою вільну хату не спиняється. Немає на світі другого народу, щоби таке переживав лихоліття, стільти покладав жертв за своє право на вільне життя в своїй землі, як український нарід! Проте український нарід глибоко вірить, що Україна буде вільна, що він перможе! Через Україну переходили страшні татарські орди, переходили німецькі, польські, большевицькі навали, але наш нарід, хоч скрівавлений, все піднімався з вірою, що він переможе ворогів своїх! Так і тепер, коли розбурхана українська лявіна зачала котитися, нема другої сили в світі, щоби її спинила! Змагається весь український нарід і тепер! Ми чуємо з ворожих часописів, що там десь є горстка, ніби-то вже давно знищеної, Української Повстанчої Армії! І та горстка потрафить боротися проти дивізій, корпусів ворожого війська. Чи може мала горстка боротися роками проти велетня ворога? Ніколи!

То хто ж тоді бореться, що його ворог не в силі знищити? Бореться цілий наш український нарід і буде боротися! Сотки тисяч наших найкращих українських хлопців, родин (старших і дітей) ворог винищив, вивозив і вивозить в Сибір. На їх місце привозить із Азії та з Московщини диких, вірних Сталінові, своїх людей. Проте ворог не переможе, бо такий стан вічно тривати не може. Проти ворожих нам танків, як прийде час, стануть танки держав, що хочуть бачити справедливість у світі! На чолі того руху стає Америка. Ми повинні помагати Америці завести справедливість і для нашого народу! Україна була межи молотом і ковалом. З одного боку Москва, з другого Німеччина вели страшну боротьбу за нашу землю і за панування над нами! Советам помагали Америка й Англія, а Німеччині Японія й Італія. Український нарід не міг вирватися з того тиску. Повного нашого цвіту упало в боротьбі за нашу волю. Але український нарід своєю боротьбою, культурою і своїми змаганнями доказав, що він дозрів до того, щоби мати свою незалежну державу! В тій боротьбі всі українці зо всіх земель обєдналися, як брати! В Українській Повстанчій Армії знайдете і старшину з Червоної Армії, і вояка із Закарпатської вічи, і з бувшої Польської Армії.

В час війни Москва давала українцям обіцянки, уступки; були вже „ордени Богдана Хмельницького'. Тепер, по війні, українство нищать, а Україну переміняють на московську кольонію.

Маємо сотні тисяч скитальців, що вийшли з того большевицького пекла. Їх Москва хоче знищити, кидаючи наклепи, що вони „воєнні злочинці". Хоч це в більшости селяни від Сяну до Дону, московським звірством позбавлені права жити в їх хатах, ограбовані від усього хліба, позбавлені людської гідности. З страшної неволі вони втікли, хто куди міг!

Бесідник передав привіт від Української Повстанчої Армії, від тих, що пробилися з того пекла до іншого культурного світу, і від тих, що осталися на рідних землях і будуть боротися до перемоги, або до загину.

Тут в Америці, казав бесідник, ми повинні підтримати плян Маршала і Трумана, бо тим будемо рятувати світ від загибелі і своїх українських скитальців. В таборах голод і холод, біда! Там вояк, селянин і учений бідують, але вірять, що американські українці зрозуміють, де є правда, і поможуть їм! Ми тут мусимо обєднатися і спільно помагати нашим рідним. Про нашу поміч згадуватиме історія України і цілі покоління!

По промові п. Шемердяка проф. Олександер Ґрановський перечитав резолюції віча, які присутні прийняли одноголосно, вставши з місць.

Парох української греко-кат. церкви Св. Константина в Міннеаполіс, о. Петро Леськів, промовляв англійською мовою і закликав людей, а особливо нашу молодь, стояти при свойому рідному, українському, як це говорив суддя Ле Рой Метсон, помагаючи щиро нашій країні в її змаганнях завести справедливий і тривалий мир у світі.

Парох української православної церкви св. Михаїла в Міннеаполіс, о. Андрій Кість, закликав до активности і оборони української справи у вірі, що наша правда переможе! Нагадав коротенько минулі змагання нашого народу та журбу Шевченка, як „Україну злії люди в огні окраденую збудять". Україна тепер крівавиться в боротьбі, але вона встане сильна та вільна. Як християни і українці поможім їй у цій бортьбі.

Предсідник віча подякував усім бесідникам та закликав присутніх скласти жертви на поміч нашим визвольним змаганням. Теж проголосив, що вже є складені жертви від кождої парафії та організації, що звязані з тими парафіями. Подякував Комітетові віча за працю, а присутним за жертви і висловив надію, що й надалі в Міннеаполісі українці влаштовуватимуть народні здвиги чи свята разом як одна українська родина-громада. Закінчуючи віче, попросив присутніх встати й проспівати „Ще не вмерла Україна". Цим співом закінчено віче.

На вічу складено жертв $439.50. З продажу американсько-українських відзнак прийшло $23.46. Разом $462.96. По виплаченню організаційних видатків, належитість за галю і т.п., разом $74.51, решту грошей, себто $388.45 переслав касієр Комітету, гром. Степан Романюк, на українські народні цілі: До Українського Конгресового Комітету в Ню Йорку $194.25, а до Злученого Американсько-Українського Допомогового Комітету в Филаделфії $194.20.

Жертвували: Українська греко-кат. парохія в Міннеаполісі $25, організації при ній: Молодечий клюб $25, Сестрицтво $20, Маріянська Дружина молоді $10, Тов. Запорозька Січ, 385 Від. У. Н. Союзу $10. Разом $90. Українська православна парохія в Міннеаполісі $25 та організації при ній: 32. Відділ ОДВУ $25, Клюб Українського Національного Танку й Балету $10, Українська Жіноча Рада в Твін Ситі $10, 115 Відділ У. Н. Помочі $10 та 345 Від. У. Н. Союзу $10. Разом $90. Степан Коцюба $25, а по $10: Й. Ковалів, пані Кучинська, П. й К. Качмарі, п. Федюк. По $5: Й. Андрущак, П. Гайва, М. й П. Гайдаки, проф. А. Ґрановський, Ю. Делелюк, В. Димяник, о. А. Кість, О. Козак, Т. Кохан, о. П. Леськів, В. Мельник, Й. Олійник, І. Олійник, І. Павчак, О. Пилатюк, І. Процай А. й М. Процаї, В. Ревцьо, С. Романюк, В. Сітка, І. і М. Соломон, Г. Федушко

Д. Таращук $2.50; по $2: К. Андрущак, М. Блажкевич, О. Гайва, Я. Горбуль, П. Киверига, пані Клим, Й. Коцюба, В. Кольба, Дж. Кольба, М. Ковалів, І. Козак, К. Кузів, М. Манзин, І. Панчишин, В. Пупеза, К. Рихлій, А. Семенюк, В. Саламандик, В. Спасик, І. Скубар, М. Шепорт, І. Шмиґановський, П. Яворський, Р. Ясенюк, В. й М. Ясенюки; по $1: Д. Андрушевська, А. Бойко, П. Бриняк, К. Гоца, К. Дацко, О. Ефремів, А. Кість, Ф. Луців, Ю. Пастушенко, Б. Пилатюк, В. Проць, І. Рихлій, О. Рихлій, пані Сокіл, І. Тофан, О. Шабатура.

Гроші приймали й записували: касієр Комітету Степан Романюк та фінасовий секретар Йосиф Ковалів, д-р М. Гайдак і дві панночки із української греко-кат. парохії. Секретарями віча були гром. Дмитро Таращук та о. А. Кість.

о. А. К.

ТЕЖ „СКУЛПТУРА"!—Студенти Дартмут-каледжу мають не злі помисли. Цей сміхун вироблений студентами з леду. В одній руці має збанок з писом, а в другій бочівочку. Пелікан зліва вже собі дещо „потягнув", а цей зправа побує щойно дістатись до бочівки.

ДАЛЬША ЧИСТКА В ПОЛЬЩІ.

Варшава, 29 лютого. — Нагальний комуністичний переворот в Чехословаччині та встановлення там комуністичної диктатури протягом кількох днів додало нового запалу польським большевикам і ці заповіли чергову чистку „правих елементів" в країні.

КРОВОПРОЛИТТЯ В ГРЕЦІЇ ПРОДОВЖУЄТЬСЯ

Атени, 1 березня. (Ройтер) —Викликане советськими імперіялістами при допомозі грецької комуністичної пятої колони кровопролиття продовжується з цілою силою, головно в північних прикордонних областях. Сьогодні грецька пресова служба повідомила, що грецька армія почала рішучий наступ проти нор большевицьких партизанів в північному Епіру, очищуючи його вже майже до самих кордонів Альбанії. Головнокомандуючий грецькою флотою, адмірал Констас повідомив про арешт „групи моряків", що збунтувалися на одному з грецьких нищильників та задумували передати корабель партизанам. В поодиноких місцевостях виконано цілий ряд дальших вироків смерти на большевицьких вислужників.

ПОЗИЧКА ДЛЯ ЧЕХІЇ МОЖЕ БУТИ СТРИМАНА З ПРИЧИНИ ЗАМАХУ КОМУНІСТІВ.

Вашингтон. — Предсідник Міжнародного Банку для Відбудови й Розвитку виявив, що Банк може відмовити $350,000,000 позички, якої зажадала Чехословаччина. Відмова була б оперта на факті, що комуністи захопили владу в цій державі і не можливе тепер перевести там провірки фінансових відносин. Предсідник виявив теж, що Фінляндія внесла зголошення на позичку для побудови водноелектричних і транспортових проєктів. Яка доля стріне цю позичку, він не сказав.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

ВІЛКС-БЕРІ, ПА. — Бр. св. Івана Хрестителя, від. 223, буде мати місячні збори 7. березня, зараз по Сл. Божій, у гали церковній, просимо членів прийти на означений час. — П. Кравчук.

ПАТЕРСОН, Н. ДЖ. — Місячні збори Тов. ім. Тараса Шевченка, від. 64, відбудуться в суботу, 6-го березня, в годині 7:30 ввечір, в салі St. Boniface Hall, 435 Main St. Просимо всіх членів прийти на збори. — І. Бурний, секр.

ПОШУКУВАННЯ

ТРУХ МИКАЛА зі села Журавно, повіт Стрий, пошукує свого стрийка **ТРУХА ПЕТРА і ТРУХА ФЕДОРА.** По ближчі інформації зголошуватися на адресу:
ВОЛОДИМИР СИВАНИК
276 Indiana St., Union, N. J.

ЕМІЛІЯ АНДЕЛКО, що знаходиться зараз у Німеччині, розшукує свою сестру **МАРІЮ** і швагра **МИКОЛУ ПАНЦЕВИЧ.** По останнім відомостям замешкувала в Бруклині, Н. Й. Дайте о тім знати по адресі:
GREGORY SHLAPAK
3144 — 17th St., N. W.,
Washington 10, D. C.

Кожний, хто бажає, щоби прислане ним оголошення пошукувань родини і знайомих різних скитальників було поміщене у „Свободі" безплатно, хай вишле таке оголошення впрост до
UNITED UKRAINIAN AMERICAN RELIEF COMMITTEE,
P. O. BOX 1661, PHILADELPHIA 5, PA.

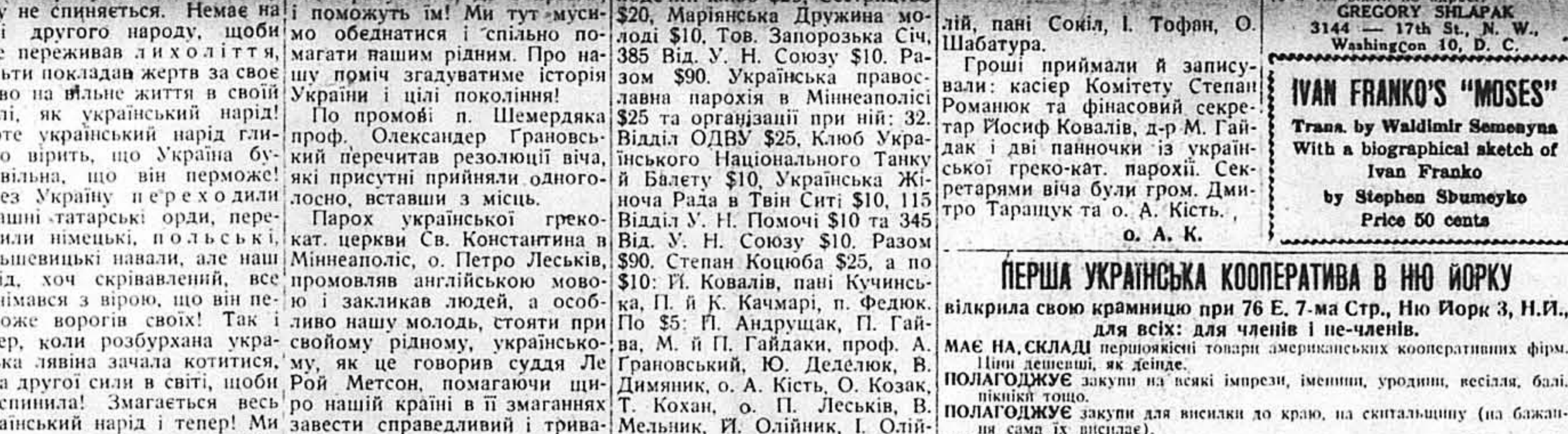
Хто бажає, щоби прислане ним оголошення було поміщене, раз або більше разів, окремо, як платне, то хай разом з оголошенням пришле гроші. Одноразове оголошення, розміру 1½ цаля в одній колюмні, коштує $1.00.

Адм. „Свободи".

Чи Ви вже вписали своїх дітей до У. Н. Союзу? Коли ні, впишіть сейчас!

ТАРЗАН, ч. 1796. Насилля.

„Дурню!" — закликав Крас. „Тепер дикий чоловік дістав уже свою жінку і ми втратили силу над ним".

„Алеж її спас її опікунчий дух" — пояснював Педро.

Тарзан підслухав це на дереві і затямив.

Крас розлючений на Педра, кинув його на землю.

Повалений на землю член ватаги присягнув пімсту ватажкові.